

การจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

SUPPLY CHAIN MANAGERMENT OF DURIAN PRODUCTS IN THASAE DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

สาวิตรี รัตนะ¹, วรณวิชนี ทองอินทรราช²Sawitree Ratana¹, Wanwichanee Thongintarad²

1. สาขาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โทร. 0862667731 อีเมล tik0862667731@gmail.com

2. อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โทร. 084-065-0282

อีเมล wanwic@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน ด้วยการวิเคราะห์ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ เกษตรกรที่ทำสวนทุเรียนในอำเภอท่าแซะ จำนวน 30 คน และพ่อค้าคนกลาง ที่รับซื้อทุเรียนในอำเภอท่าแซะ จำนวน 10 คน รวมรวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการพรรณนาข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันหรือเหตุการณ์นั้น ผลการศึกษาพบว่า ต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนการปลูกทุเรียนโดยเลือกพื้นที่ เตรียมแหล่งน้ำ 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบหาความรู้จากผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนในพื้นที่ 3) กระบวนการผลิตทุเรียนมีการจัดทำบัญชีการเริ่มต้นในวันที่เริ่มปลูก 4) จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปซื้อทุเรียนในสวน จำนวน 30 % และไปส่งที่แผงกับพ่อค้ารับซื้อทุเรียน จำนวน 70% 5) การส่งคืนผลผลิตทุเรียน คิดเป็น 5 % ของอัตราการส่งคืนทุเรียนจากพ่อค้าที่รับซื้อไป 6) การสนับสนุนดำเนินงานมีการเตรียมเงินทุนเวียน 40% เป็นเงินสำรอง และกลางน้ำ กลุ่มผู้รับซื้อผลผลิตทุเรียน มีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนรับซื้อผลผลิตทุเรียน จำนวน 5,000 ตัน/1 ครั้ง 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ มีการติดต่อซื้อทุเรียนผ่านทางโทรศัพท์และลงไปดูทุเรียนในสวนเหมาะสม 3) กระบวนการจำหน่าย ส่งเข้าล้งทุเรียน จำนวน 50 % ขายปลีกให้กับผู้บริโภค จำนวน 50% 4) ระบบการจำหน่ายกำหนดราคาตามการคัดเกรดเข้าไปตัดเหมาซื้อในสวนทุเรียนของเกษตรกร และเกษตรกรมาส่งที่ร้านเอง 5) การส่งคืนทุเรียนที่รับซื้อไปจากเกษตรกร คิดเป็น 5 % สาเหตุเพราะตัดทุเรียนอ่อน และ 6) มีการบริหารจัดการเงินลงทุน ประกอบด้วย เงินทุนในการซื้อผลผลิตทุเรียน มีการประมาณการเงินลงทุน โดยการวางแผนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เช่นค่าแรง ค่าขนส่ง ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

คำศัพท์สำคัญ : การจัดการ โซ่อุปทาน ทุเรียน SCOR Model

ABSTRACT

The objective of this study was to study the supply chain of durian products using Supply Chain Operations Reference (SCOR) Model in Thasae District, Chumphon Province. The key informants of the study were divided into two groups: 30 farmers who grew durians in Thasae District and 10 middle persons who bought durian products in Thasae District, which made a total of 40 informants. The research instrument was an in-depth interview form using the structured interview method. Data were analyzed by a descriptive analysis using the analytic induction which is an analysis of information from various events that happened to seek for a common conclusion of those events. The research findings showed that the upstream, durian farmers, employed the management using SCOR Model as follows. 1) Durian plantation was planned by choosing an area and preparing a water source. 2) Raw material sources and knowledge from people who have knowledge and experience in growing durians in the area were searched. 3) The bookkeeping of durian production process was begun on the first day of planting. 4) 30 % of durian products were sold to middle persons who went to the plantation; whereas, the other 70% were delivered to durian vendors. 5) The return rate of durian products was five percent of durian products sold to the middle persons. 6) The operation was supported by allotting 40% of revolving fund as a reserve fund. In addition, the midstream, middle persons, employed the management using SCOR Model as follows. 1) There was a plan to buy 5,000 tons of durian products a time. 2) The midstream found raw material sources by making a contact via phone, making a visit to durian plantations, and buying durian products at wholesale prices. 3) For distribution process, 50% of durian products were delivered to durian warehouses; whereas, the other 50% were sold in retail. 4) The distribution system determined the price according to the grading by cutting and buying durian products sold at wholesale prices in durian plantations and those durian products delivered to the warehouses. 5) The return of durian products bought from the farmers was five percent due to they were unripe. 6) There was an investment fund management. For an investment fund for buying durian products, the fund was estimated by planning costs such as labor costs, transportation costs, fuel costs and other expenses.

Keywords: management, supply chain, durians, SCOR Model

ความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการส่งออกทุเรียนของไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจาก การขยายตัวของอุปสงค์การบริโภคทุเรียนในตลาดการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจากตลาดการนำเข้า ของจีน ที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งได้ส่งผลต่อการปรับตัวของราคาทุเรียนทั้งในตลาดส่งออกและตลาดภายในประเทศ ราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นได้สร้างแรงจูงใจต่อการขยายพื้นที่การเพาะปลูกและผลผลิตทั้งในประเทศไทยและในแหล่งผลิตทุเรียนดั้งเดิม เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ อีกทั้งยังมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปในแหล่งผลิตใหม่ๆ เช่น ประเทศกัมพูชา เวียดนามและเมียนมา รวมถึงรัฐ ในภาคเหนือของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งแม้ว่าในขณะนี้การเพิ่มขึ้นของอุปทานผลผลิตโดยรวมจะยังไม่ได้ เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด แต่มีแนวโน้มว่าภายในทศวรรษข้างหน้าการขยายตัวของผลผลิตทุเรียน จะมีมากขึ้น หากปัจจัยทางด้านอุปสงค์ทุเรียนในตลาดการค้าโลกมีข้อจำกัดเกิดขึ้น ก็จะส่งผลกระทบต่อ ราคาตลอดจนรายได้ของเกษตรกรตามมา ในปี 2559 พื้นที่เพาะปลูกทุเรียนในแหล่งผลิตที่สำคัญ 5 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม มีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันประมาณ 1.43 ล้านไร่ หรือประมาณ 276.50 พันเฮกตาร์ โดยไทยมีพื้นที่ปลูกทุเรียนสูงสุดประมาณ ร้อยละ 31.77 รองลงมาได้แก่ อินโดนีเซีย ร้อยละ 26.80 มาเลเซีย ร้อยละ 22.34 เวียดนาม ร้อยละ 11.83 และฟิลิปปินส์ ร้อยละ 7.26 สำหรับการเพาะปลูกทุเรียนในกัมพูชา ลาว พม่า รวมถึงในพื้นที่ทางตอนเหนือของประเทศ ออสเตรเลีย จัดเป็นแหล่งเพาะปลูกใหม่ มีพื้นที่ที่ให้ผลผลิตไม่มากและยังไม่เพียงพอกับความต้องการของ ผู้บริโภคภายในประเทศนั้น ๆ แหล่งเพาะปลูกใหม่ในประเทศดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่นำมาจากประเทศไทย ซึ่งได้แก่ พันธุ์หมอนทองและชะนี เป็นต้น ฤดูเก็บเกี่ยวทุเรียนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมินิเวศของแต่ละประเทศ ตลอดจนจนสภาพแวดล้อมของภูมิอากาศในแหล่งผลิตนั้น ๆ เป็นสำคัญ โดยทุเรียนของไทยส่วนมาก จะมีช่วงฤดูเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนเมษายนถึงกันยายน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

โครงสร้างการตลาดของทุเรียน เป็นส่วนหนึ่งของผลไม้หลายชนิดในช่วงที่มีการให้ผลผลิต ทุเรียนพันธุ์กระดุม พันธุ์ชะนี จะออกก่อนในช่วงจะออกก่อนในช่วงกลางเดือนมีนาคม ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง พันธุ์กันยาว ออกหลังในช่วงเมษายนถึงพฤษภาคม มีศูนย์กลางตลาดหลักอยู่ในเขตอำเภอเมืองและศูนย์กลางตลาดรองอยู่ในเขตอำเภออื่นๆ มีการซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลางมากที่สุดร้อยละ 68.75 รองลงมาเป็นบริษัทร้อยละ 14.58 ในพื้นที่ผลิตเป็นแบบขายส่งเป็นส่วนใหญ่มี 2 เกรด คือ เกรดส่งออกและเกรดผลผลิตส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศร้อยละ 34.90 และส่งออกต่างประเทศร้อยละ 32.19 จากที่ผลิตได้ 637,790 ตัน (จอนนี่ สว่างศรีสกุลพร, 2560)

แต่ในปัจจุบันยังมีการศึกษาวิจัยในการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของทุเรียนอยู่น้อยซึ่งยังขาดองค์ความรู้ในการเชื่อมโยงโซ่อุปทานโดยองค์รวมจากขั้นตอนการผลิต การจัดการโซ่อุปทานเกี่ยวข้องกับ การประสานงานและร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนการจากผู้ส่งมอบวัตถุดิบไปยังผู้ผลิต ผู้กระจายสินค้า ผู้แทนจำหน่าย จนกระทั่งถึงผู้บริโภค (กฤษณ์ชาคริส ฌ วัฒนประเสริฐ , 2560) เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค การศึกษาครั้งนี้เป็นลักษณะการวิจัยเพื่อศึกษาโซ่อุปทานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรที่ทำสวน

ทุเรียน เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น และยังเป็น การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน ในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ด้วยการวิเคราะห์ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model)

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน ด้วยการวิเคราะห์ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model) ในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
2. ทราบถึงปัญหาการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรสวนทุเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) การจัดส่ง (Deliver) และการส่งคืน (Return) เป็นการบริหารจัดการเริ่มจากเกษตรกรทำการปลูกทุเรียน การดูแลทุเรียนจนได้ผลผลิตทุเรียน ผ่านกระบวนการคัดเกรดผลผลิตทุเรียนที่แตกต่างกัน ผลผลิตที่ได้คือผลผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพตามที่มีผู้บริโภคต้องการ

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นเกษตรกรอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร จำนวน 10 ตำบล แบ่งตามขนาด ได้แก่ 1) ขนาดเล็ก 1-10 ไร่ 2) ขนาดกลาง 11-50 ไร่ และ 3) ขนาดใหญ่ 51 ไร่ขึ้นไป โดยเลือกแบบเจาะจง ตำบลละ 3 คน 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก 1-10 ไร่ จำนวน 10 คน ขนาดกลาง 11-50 ไร่ จำนวน 10 คน และ ขนาดใหญ่ 51 ไร่ขึ้นไป จำนวน 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน กลุ่มที่ 2 พ่อค้าคนกลาง ที่รับซื้อทุเรียนในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อในสวน 2) พ่อค้าที่รับซื้อที่แผงโดยเกษตรกรไปส่งให้ที่แผง โดยเลือกแบบเจาะจง ประเภทละ 5 คน ได้แก่ พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อในสวน จำนวน 5 คน และพ่อค้าที่รับซื้อที่แผงโดยเกษตรกรไปส่งให้ที่แผง จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม เป็นจำนวน 40 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการ SCOR Model การจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร มีขั้นตอนการดำเนินการ SCOR Model ดังนี้

3.1 ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนในการวางแผนรวมทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมจัดหา ผลิตและต้องส่งมอบได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวางแผน คือ เพื่อจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และจัดรูปแบบการสื่อสารแผนงานต่างๆ ทั้งโซ่อุปทาน

3.2 ขั้นที่ 2 การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ (Source) เป็นกระบวนการในการดำเนินงานการจัดหาวัตถุดิบ และบริการเพื่อที่จะตอบสนองแผนงานที่วางไว้ หรือความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆ ได้แก่ การจัดหาแหล่งป้อนวัตถุดิบ การรับวัตถุดิบ การตรวจสอบ การเก็บรักษาและการจ่ายวัตถุดิบเข้าสู่ระบบการผลิต- การจัดการองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดหาแหล่งวัตถุดิบประกอบด้วย ระบบการรองรับผู้จัดส่งวัตถุดิบและการติดต่อสื่อสารข้อมูลดำเนินงาน คุณภาพของการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การขนส่งวัตถุดิบเข้า

3.3 ขั้นที่ 3 การผลิต (Make) การผลิตเป็นส่วนที่จัดการในส่วนการปฏิบัติงานของระบบการผลิต มีองค์ประกอบ ได้แก่ ระบบดำเนินการผลิต การรับวัตถุดิบ การผลิต การเก็บรักษา การจัดการ การผลิต ระบบการเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์การผลิต สถานภาพของการผลิต คุณภาพของระบบการผลิต การจัดลำดับ และข้อกำหนดการผลิต การกำหนดกำลังการผลิตจริงในช่วงระยะเวลาต่างๆ

3.4 ขั้นที่ 4 ระบบการจำหน่ายและวิธีการจัดส่งผลผลิตทุเรียน (Deliver) เป็นส่วนที่จัดการในการจัดส่งมอบผลิตภัณฑ์สู่ลูกค้าเพื่อให้เป็นไปตามแผนงาน และความต้องการของลูกค้า โดยจะประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดการคลังสินค้า ประกอบด้วยการจัดการด้านการค้นหาสินค้ารวบรวมผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านกฎเกณฑ์ของช่องทางกระจายสินค้า กฎเกณฑ์ในการส่งสินค้า การจัดการด้าน คุณภาพของการจัดส่ง

3.5 ขั้นที่ 5 การส่งคืน (Return) เป็นส่วนที่จัดการในการบริหารจัดการในกรณีที่มีการส่งสินค้ากลับคืนจากลูกค้าซึ่งจะประกอบไปด้วยการรับคืนสินค้าตามเงื่อนไขธุรกิจ การวิเคราะห์ความเสียหายของสินค้า

3.6 ขั้นที่ 6 การสนับสนุนดำเนินงาน (Enable) เป็นกระบวนการในการจัดเตรียมกฎ ข้อบังคับ ในการดำเนินงานประกอบธุรกิจและการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผนและกระบวนการปฏิบัติการ เช่น กระบวนการทางการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ ระบบข้อมูล การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ การขาย และกระบวนการสนับสนุนต่าง ๆ แม้กระทั่งการจัดการความเสี่ยง เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ตรวจสอบ ความเที่ยงตรง (Validity) และความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา ด้วยค่า (IOC) (Index of Item Objective. Congruence) ตามเกณฑ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด เกณฑ์การตัดสินค่า IOC รายข้อที่คำนวณได้ 0.5 ขึ้นไปเชื่อว่าคำถามนั้นมีความตรง ค่า IOC รายข้อที่คำนวณได้ต่ำกว่า 0.5 คำถามนั้นไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มีค่า IOC = 1.00

2. นำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป นำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้ แนวทางการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยอาศัยแนวความคิดจากตำรา เอกสาร รายงาน ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และส่วนที่ 2 ประกอบด้วยประเด็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานตาม SCOR Model หรือตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน ได้แก่ เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำสวนทุเรียนในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร พ่อค้าทุเรียน และกลุ่มต่างๆ

ข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากวิธีการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้าข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สหกรณ์เกษตรจังหวัด สหกรณ์เกษตรอำเภอ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบ่งข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ การดำเนินงานตาม SCOR Model หรือตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง การส่งคืน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน โดยการนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูลเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่ ทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกับและแตกต่างกันของข้อมูลในการหาข้อสรุปที่เป็นสาระหลัก ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันหรือเหตุการณ์นั้น

1.2 การวิเคราะห์โซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ตั้งแต่เกษตรกรต่อไปยังตลาดขายทุเรียน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้จากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้าข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สหกรณ์เกษตรจังหวัด สหกรณ์เกษตรอำเภอ เป็นต้น เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า

1. ต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนการปลูกทุเรียนโดยเลือกพื้นที่ เตรียมแหล่งน้ำ 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบหาความรู้จากผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนในพื้นที่ 3) กระบวนการผลิตทุเรียนมีการจัดทำบัญชีการเริ่มต้นในวันที่เริ่มปลูก 4) จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปซื้อทุเรียนในสวน จำนวน 30 % และไปส่งที่แผงกับพ่อค้ารับซื้อทุเรียน จำนวน 70% 5) การส่งคืนผลผลิตทุเรียน คิดเป็น 5 % ของอัตราการส่งคืนทุเรียนจากพ่อค้าที่รับซื้อไป 6) การสนับสนุนดำเนินงานมีการเตรียมเงินหมุนเวียน 40% เป็นเงินสำรอง

2. กลางน้ำ กลุ่มผู้รับซื้อผลผลิตทุเรียน มีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนรับซื้อผลผลิตทุเรียน จำนวน 5,000 ตัน/1 ครั้ง 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ มีการติดต่อซื้อทุเรียนผ่านทางโทรศัพท์และลงไปดูทุเรียนในสวนเหมาะสม 3) กระบวนการจำหน่าย ส่งเข้าล้างทุเรียน จำนวน 50 % ขายปลีกให้กับผู้บริโภค จำนวน 50% 4) ระบบการจำหน่ายกำหนดราคาตามการคัดเกรดเข้าไปตัดเหมาซื้อในสวนทุเรียนของเกษตรกร และเกษตรกรมาส่งที่ร้านเอง 5) การส่งคืนทุเรียนที่รับซื้อไปจากเกษตรกร คิดเป็น 5 % สาเหตุเพราะตัดทุเรียนอ่อน และ 6) มีการบริหารจัดการเงินลงทุน ประกอบด้วย เงินทุนในการซื้อผลผลิตทุเรียน มีการประมาณการเงินลงทุน โดยการวางแผนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เช่นค่าแรง ค่าขนส่ง ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ได้นำประเด็น โซ่อุปทานผลผลิตทุเรียน ด้วยการวิเคราะห์ ตัวแบบจำลองโซ่อุปทาน (SCOR Model) ในเขตอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับอาจเหมือนหรือแตกต่างจากงานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่นดังการอภิปรายผลการวิจัยต่อไปนี้

1. ต้นน้ำ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนการปลูกทุเรียนโดยเลือกพื้นที่ เตรียมแหล่งน้ำซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุปราณีย์ กลางนอก และโรจน์ หอมขาลี (2561) ได้ศึกษาการวิเคราะห์โซ่อุปทานทุเรียนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ทุเรียนจังหวัดศรีสะเกษซึ่งปลูกบนดินที่มีสภาพแวดล้อมเป็นดินภูเขาไฟเก่า 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบหาความรู้จากผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนในพื้นที่ 3) กระบวนการผลิตทุเรียนมีการจัดทำบัญชีการเริ่มต้นในวันที่เริ่มปลูก 4) จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปซื้อทุเรียนในสวน จำนวน 30 % และไปส่งที่แผงกับพ่อค้ารับซื้อทุเรียน จำนวน 70% สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิณภา บุญพิทักษ์ และคณะ (2556) ได้ศึกษาและวิเคราะห์

การจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีห่วงโซ่อุปทานผลไม้ทุเรียน เส้นทางที่ 1 เกษตร-พ่อค้าคนกลาง-ล้ง-พ่อค้าส่งออก และเส้นทางที่ 2 เกษตร-ล้ง-พ่อค้าส่งออก 5) การส่งคืนผลผลิตทุเรียน คิดเป็น 5 % ของอัตราการส่งคืนทุเรียนจากพ่อค้าที่รับซื้อไป สอดคล้อง อรุณี เตชะเสนา (2556) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานทุเรียนโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษาสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด ผลการศึกษา พบว่า (1) วิถีตลาดของผลผลิตจากกิจกรรมของสมาชิกสหกรณ์ สอดคล้องกับการนำ แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทานมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการผลิตทุเรียนของสหกรณ์ทั้งหมดในห่วงโซ่อุปทาน (2) การดำเนินการเป็นไปในลักษณะของการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจของสมาชิกสหกรณ์และชุมชนสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมระดับสูงและสามารถแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจให้ความเห็นชอบอย่างรอบครอบ และรับผลประโยชน์ร่วมกัน (3) ระบบการขนส่งที่เชื่อมโยงจากแหล่งผลิตถึงผู้บริโภคปลายทางครอบคลุมถึงการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพ การเก็บรักษา และการบริหารเวลา ให้ทันกับความต้องการของลูกค้าการศึกษาพบว่า ในทุกขั้นตอนของการจัดการห่วงโซ่อุปทานมีความสัมพันธ์กันเป็นสายสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันและมีความสำคัญทุกขั้นตอนในห่วงโซ่อุปทาน 6) การสนับสนุนดำเนินงานมีการเตรียมเงินหมุนเวียน 40% เป็นเงินสำรอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิทย์ วงษ์มณฑา (2563) ได้ศึกษา แนวทางการจัดหาเงินทุนในห่วงโซ่คุณค่าของการผลิตทุเรียนในภาคตะวันออก พบว่า ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ที่สุดในโลก ประมาณร้อยละ 80 ของผลผลิตเป็นการส่งออก ในจำนวนนี้ร้อยละ 60 ส่งออกไปประเทศจีนซึ่งเป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ที่สุด รายได้จากการปลูกทุเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงทศวรรษปัจจุบันสืบเนื่องจากความต้องการที่สูงของประเทศจีน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจีนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในห่วงโซ่อุปทานทุเรียนไทย ส่งผลให้ผู้ค้าผลไม้ไทยไม่สามารถแข่งขันในการรับซื้อทุเรียนและผลไม้อื่น ดังนั้น สัดส่วนจำนวนผู้ค้าไทยลดลงจากร้อยละ 40 เหลือร้อยละ 20 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ชาวสวนทุเรียนและผู้ค้าไทยมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบด้านลบจากการขยายอิทธิพลของผู้ค้าจีนโดยการกดราคารับซื้อเพื่อให้ธุรกิจจีนทำกำไรจากส่วนต่างราคาได้มากขึ้น การแสวงหาตลาดส่งออกใหม่ที่มีศักยภาพและการสนับสนุนทางการเงินกับสหกรณ์การเกษตรเป็นสิ่งที่ควรทำเพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติรัตน์ จันทรสอน (2563) ได้ศึกษาความคุ้มค่าของการปลูกทุเรียนหมอนทองอย่างยั่งยืนในเขตภาคใต้ตอนบนผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนหมอนทองมีเนื้อที่ปลูกทุเรียนหมอนทอง 11-20 ไร่ มีการปลูก 21-25 ต้นต่อไร่ โดยเกษตรกรมีการคัดเลือกพันธุ์เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้มาซึ่งต้นทุเรียนที่มีความแข็งแรงทนทานต่อโรค ทำให้ต้นทุเรียนเกิดความยั่งยืน ไม่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ซึ่งความคุ้มค่าในทางการเงินเพื่อตัดสินใจปลูกทุเรียนหมอนทองในระยะเวลา 20 ปี โดยสรุปคือมีระยะคืนทุน (PBP) อยู่ที่ 8 ปี 25 ซึ่งระยะเวลาคืนทุนเป็นเครื่องมือในการประเมินความเป็นไปได้ของการลงทุนอย่างง่ายและไม่ซับซ้อน เป็นการประเมินที่รวดเร็ว ซึ่งในขณะที่อัตราส่วนผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่ามากกว่า 1 นับว่าเป็นค่าที่ยอมรับได้ที่น่าไปสู่การตัดสินใจลงทุนในการปลูกทุเรียนหมอนทองอย่างคุ้มค่าและเกิดความยั่งยืนมากที่สุด

2. กลางน้ำ กลุ่มผู้รับซื้อผลผลิตทุเรียน มีการจัดการตามแนวคิด SCOR Model ดังนี้ 1) มีการวางแผนรับซื้อผลผลิตทุเรียน จำนวน 5,000 ตัน/1 ครั้ง 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ มีการติดต่อซื้อทุเรียนผ่าน

ทางโทรศัพท์และลงไปดูทุเรียนในสวนเหมาะสม 3) กระบวนการจำหน่าย ส่งเข้าล้งทุเรียน จำนวน 50 % ขายปลีกให้กับผู้บริโภค จำนวน 50% 4) ระบบการจำหน่ายกำหนดราคาตามการคัดเกรดเข้าไปตัดเหมาซื้อในสวนทุเรียนของเกษตรกร และเกษตรกรมาส่งที่ร้านเอง 5) การส่งคืนทุเรียนที่รับซื้อไปจากเกษตรกร คิดเป็น 5 % สาเหตุเพราะตัดทุเรียนอ่อน และ 6) มีการบริหารจัดการเงินลงทุน ประกอบด้วย เงินทุนในการซื้อผลผลิตทุเรียน มีการประมาณการเงินลงทุน โดยการวางแผนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เช่นค่าแรง ค่าขนส่ง ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล วงษ์มณฑา (2563) ได้ศึกษา แนวทางการจัดหาเงินทุนในห่วงโซ่คุณค่าของการผลิตทุเรียนในภาคตะวันออก งานวิจัยนี้ศึกษาห่วงโซ่คุณค่าการผลิตทุเรียนในภาคตะวันออกของประเทศไทยโดยเน้นการให้บริการทางการเงินภายในห่วงโซ่ การสนับสนุนทางการเงินกับสหกรณ์การเกษตรเป็นสิ่งที่ควรทำเพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการโซ่อุปทานผลผลิตทุเรียนอำเภอท่าเสา จังหวัดอุตรดิตถ์ ให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

1.1 การวางแผนในการทำสวนทุเรียน (Plan) พบว่า การวางแผน การปลูกทุเรียน การดูแลทุเรียน การเก็บเกี่ยวทุเรียน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการวางแผนการปลูกทุเรียน โดยเริ่มเลือกพื้นที่ และมีเตรียมแหล่งน้ำสำหรับรดน้ำทุเรียนให้ได้ทั้งปี ดังนั้นเกษตรกรควรเห็นความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติมในพื้นที่ที่ปลูกทุเรียนที่มีอยู่ เช่น ขุดสระ ทำธนาคารน้ำใต้ดิน เพื่อให้มีน้ำเพียงพอสำหรับทุเรียนในหน้าแล้ง

1.2 การจัดหาแหล่งวัตถุดิบในการทำสวนทุเรียน (Source) พบว่า การจัดหาแหล่งวัตถุดิบในการทำสวนทุเรียน ได้แก่ ต้นกล้ากิ่งพันธุ์ทุเรียน ปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ ยาฆ่าแมลง เครื่องสูบน้ำ สายยางน้ำทางมะพร้าวแห้งเพื่อหุ้มเงา และอื่นๆ แหล่งที่มาในการจัดซื้อวัตถุดิบ ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสำคัญในการผลิตต้นกล้ากิ่งพันธุ์ทุเรียน ปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ และยาฆ่าแมลงโดยใช้สมุนไพร เป็นการทำสวนทุเรียนเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนในการผลิตทุเรียน

1.3 กระบวนการผลิตทุเรียน (Make) พบว่า ในขั้นตอนการปลูกทุเรียน ตั้งแต่การเริ่มต้น (วันเดือนปี ที่เริ่มปลูก – วัน เดือนปี ที่ออกผลผลิตทุเรียน) พบว่า เกษตรกรมีการจดทำบัญชีการเริ่มต้นในวันที่เริ่มปลูก ซึ่งการปลูกทุเรียนหน้าฝน ประมาณ 3 ปี ที่ได้รับผลผลิตขึ้นอยู่กับการดูแลรักษาต้นทุเรียน ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสำคัญในการทำบัญชีเริ่มตั้งแต่การลงทุนเริ่ม การดูแล จนถึงการเก็บเกี่ยวทุเรียนได้ ว่ามีต้นทุนเท่าไร เมื่อเก็บเกี่ยวได้ก็บันทึกรายได้ และนำมาหาจุดคุ้มทุนโดยการนำรายได้หักจากต้นทุนที่เราลงทุนไป เพื่อให้รู้ว่าการทำสวนทุเรียนนั้นได้กำไรต่อปีเท่าไร

1.4 ระบบการจำหน่ายและวิธีการจัดส่งผลผลิตทุเรียน (Deliver) วิธีการและระบบการจำหน่ายผลผลิตทุเรียน พบว่า เกษตรกรใช้ระบบการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปซื้อทุเรียนในสวน (มี 30 %) และใช้ระบบการจำหน่ายกับพ่อค้าคนกลางท่านไปส่งแผงรับซื้อทุเรียน (มี 70.%) ดังนั้นเกษตรกรที่

ผลิตทุเรียน (ต้นน้ำ) ควรมีการเพิ่มช่องทางระบบจำหน่ายและวิธีการจัดส่งผลผลิตทุเรียนที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เช่น เพิ่มช่องทางระบบการจำหน่ายออนไลน์ ได้แก่ เฟส ไลน์ อินตราแกรม เป็นต้น เพื่อให้ได้เพิ่มรายได้มากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคได้ซื้อผลผลิตทุเรียนโดยตรงจากเจ้าของสวนทุเรียน

1.5 กระบวนการจำหน่ายผลผลิตทุเรียนที่ซื้อมาจากเกษตรกร (Make) พบว่า พ่อค้าคนกลาง (กลางน้ำ) มีกระบวนการจำหน่ายผลผลิตทุเรียนที่ซื้อมาจากเกษตรกร จำหน่ายผลผลิตทุเรียนที่ซื้อมาจากเกษตรกรโดยการส่งเข้าล้งทุเรียน 50 % จำหน่ายผลผลิตทุเรียนที่ซื้อมาจากเกษตรกรโดยการส่งเข้าล้งทุเรียนที่จันทบุรีส่วนใหญ่ จำหน่ายผลผลิตทุเรียนที่ซื้อมาจากเกษตรกรโดยการขายปลีกให้กับผู้บริโภค 50% ต้องมีการปรับการจำหน่ายทุเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น นำมาแกะทุเรียนขายปลีกในการราคาที่ไม่แพงเกินไป ผู้บริโภคสามารถจับต้องได้

1.6 การสนับสนุนดำเนินงาน (Enable) พ่อค้าคนกลาง (กลางน้ำ) มีการบริหารจัดการเงินลงทุน ประกอบด้วย เงินทุนในการซื้อผลผลิตทุเรียน มีการประมาณการเงินลงทุน โดยการวางแผนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เช่น ค่าแรง ค่าขนส่ง ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ การบริหารจัดการใช้เงินลงทุนในรับซื้อผลผลิตทุเรียน ไม่มีปัญหาเพราะต้องมีทุนสำรองในการซื้อผลผลิตทุเรียนไว้แล้ว ดังนั้นพ่อค้าคนกลาง ควรมีการจัดบันทึกการทำบัญชีรับจ่าย และนำบัญชีดังกล่าวมาวางแผนการบริหารจัดการเงินทุนในการซื้อ-ขายทุเรียนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาห่วงโซ่อุปทานของทุเรียน เป็นรวมทั้งจังหวัดชุมพร ไปถึงปลายทางทั่วประเทศ

2.2 ควรศึกษาการแปรรูปทุเรียนของจังหวัดชุมพร และการส่งออก

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ชาติริส ณ วัฒนประเสริฐ. (2560). การประยุกต์การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานในงาน

อุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน.

จอนนี สว่างศรีสกุลพร. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและล้งจันทบุรีในจังหวัด

จันทบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

จิราวัฒน์ จันทรสอน. (2563). ความคุ้มค่าของการปลูกทุเรียนหอมทองอย่างยั่งยืนในเขตภาคใต้ตอนบน.

ปริญญาวิทยานิพนธ์การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ศศิวิทย์ วงษ์มณฑา. (2563). แนวทางการจัดหาเงินทุนในห่วงโซ่คุณค่าของการผลิตทุเรียนในภาค

ตะวันออก. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุปราณีย์ กลางนอก และโรจน์ หอมขาลี. (2561). การวิเคราะห์โซ่อุปทานทุเรียนจังหวัด ศรีสะเกษ. คณะ

วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). การค้าสินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

อรุณี เตชะเสนา. (2556). รูปแบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานทุเรียนโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วมกรณีศึกษาสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองนนทบุรี จำกัด. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.